

Vargens sjukdomar och folkhälsan.

Under kampanjen för vargens återkomst undertrycktes två saker av forskarna. Den första var vargens direkta farlighet för människor trots tusentals offer under århundraden. För att citera J.C. Linnell från Skandulv: "I slutet på 1900-talet var det nödvändigt att spela på folks känslor, fånga uppmärksamheten och sätta tryck på regeringar. Vi lyckades fullt ut." Men troligen ännu värre var den totala tystnaden om de sjukdomar som naturligt finns i en varg-bytesdjurspopulation. Ändå är det troligen så att dessa sjukdomar har skördat betydligt fler offer än direkta angrepp av varg.

Basfakta om Dvärgbandmasken

Dvärgbandmaskens livscykel omfattar en huvudvärd och en mellanvärd. Huvudvärd i våra trakter är varg (hund), räv eller mårddhund. Mellanvärd är allehanda klövdjur eller människan. Den sjukdom som då drabbar människan heter Hydatidosis . Echinococcus granulosis är hundens dvärgbandmask och E. multilocularis rävens.

Hur skyddade man sig förr mot smitta

Kopplingen mellan muslimers och judars förbud mot att äta gris och trikiner är välkänd för de flesta. Mindre välkänd är de stränga hygieniska krav som fanns i t.ex. Karelska ortodoxa hem. Hundar var strängt förbjudna inomhus. När man steg in ett hem var det ett måste att först tvätta händerna innan man hälsade. Vatten för detta ändamål fanns framställt. Samma regler gällde i Finland på landsbygden fortfarande under tidigt 1900-tal. Och här var det inte trikiner utan troligen smitta från dvärgbandmaskar man skyddade sig mot. Dessa vanor utvecklades redan innan man kände till dessa parasiter.

Dvärgbandmasken i Norden

I Norden, (Sverige, Norge och Finland) eliminerades dvärgbandmasken från naturen genom utrotningen av vargen under 1800-talet. Den fria allmogejakten tog också ned klövviltet till mycket låga nivåer. Därigenom försvann både huvud- och mellanvärdarna för denna zoonos. Idag är Sverige och Norge tillsammans med Grönland de enda länderna i världen fria från vad som beskrivs av WHO som ett globalt hälsoproblem. Till Finland på sjuttioalet kom smittan in med vargar som då togs bort med hjälp av militär och jakt från flygplan följt av en intensiv kampanj att få bort smittan från rennäringen. Men Finland har nu åter fått in smittan med vargar från Ryssland. Och nu är det inte begränsat till finska Lappland beroende på EUs regler för skyddet av stora rovdjur.

Dvärgbandsmaskens återkomst i Nordamerika

När vargen återintroducerades till Yellowstone varnades för bandmaskproblematiken bl.a. av Will Graves som hade femtioårig erfarenhet av de problem som orsakades av varg i dåvarande Sovjetunionen. Forskarna valde att ignorera faran och ansåg att genom en avmaskningsprocedur skulle man säkerställa att dvärgbandmasken inte kom med. Men ingen avmaskning är 100% säker. Idag är vargarna i Idaho till två tredjedelar bärare av Echinococcus granulosus. Handskar och munskydd rekommenderas när man handskas med djurkroppar. Naturligtvis rör man inte bär och svamp.

Hydatidosis (granulosus) är på frammarsch i områden med varg i Nordamerika. Sjukdomen är svår att diagnostisera då det är lång tid mellan smittillfället och sjukdomsbilden beror på vilket organ som drabbats. Till skillnad från Hydatidosis av rävens dvärgbandmask (multilocularis) kan de flesta fall botas genom medicin eller kirurgi men sjukdomsförloppet är mestadels långvarigt. Drabbas hjärnan är även granulosus oftast dödlig.

Vad händer hos oss?

I Sverige återupprepas nu förloppet från Yellowstone. Forskarna, vilka är väl medvetna om allvaret, väljer att ignorera och bagatellisera faran. Det tas inga regelmässiga prover på döda vargar eller på sådana som fångas vid märkning. Vargarna som sköts under licensjakten har inte undersökts. Det är mycket svårt att säkert finna dvärgbandmasken på huvudvärden. Det säkraste sättet att upptäcka den är i de cystor som uppträder främst i lever och lungor på mellanvärden. Älg i vårt fall. Men några anvisningar hur man känner igen dem och vilka åtgärder man bör vidta finns inte utgivna från SVA. Och när man har konstaterat att smittan finns har det gått flera år under vilken tid den har kunnat sprida sig vidare. Den långvandrande vargen är en mycket effektiv spridare av smittan.

Med de höga tätheter av älg som vi har och med vargreviren gränsande till varandra är vi mycket sårbara. Observera att vid framskridet förlopp av granulosusmitta är det de drabbade älgarna som lättast dukar under varvid smittan sprids till nya vargar.

Påverkan på människor och djur i smittade områden

80% av Sveriges befolkning utnyttjar då och då allemansrättens möjlighet att skörda bär och svamp. Dvärgbandmasken gör denna vana till något riskabelt.

När smittan väl är på plats kan den endast utrotas genom att den huvudsakliga spridningsvektorn, vargen, tas bort. Sedan tar det ca 15 år innan smitta är borta från mellanvärden älgen. De första 5 åren bör ingen skörd av bär eller svamp ske. Fram till man inte längre hittar några cystor i älgar får inga räntor lämnas i skogen. Okopplade hundar bör inte heller tillåtas och all avföring från dessa måste ovillkorligen avlägsnas. Efter vistelse i område smittat av dvärgbandmask måste avmaskning av hundar ske med godkänt preparat: DRONCIT VET. eller DRONTAL COMP VET. (receptbelagt)

Rävens dvärgbandmask, multilocularis, som är mycket farligare att bli smittad av än granulosus, brukar framhållas som det största hotet. Men tar man i betraktande sannolikheten för att multilocularis ska komma ut i naturen jämfört med granulosus håller inte detta. Granulosus finns hos vargarna i Finland och Ryssland. Och Olof Liberg har tidigare bevisat att vargar springer oförmärkt den sträckan. Observera att vargen även fungerar som huvudvärd för multilocularis.

Likenäs den 20 februari 2010

Calle Seleborg
calle.seleborg@gmail.com

Närverket för Glesbygdens Trygghet

P.S. Det rör sig inte bara om dvärgbandmaskar och rabies. Det finns ytterligare ett femtiotal sjukdomar varav många är besvärliga. Just nu är det stora problem i Yellowstone-området med spontanaborter bland boskap. Troligen rör det sig om Diaspora caninum vilket också sprids av vargen.

D.S. Smittskyddsinstitutet är en nationell expertmyndighet med uppgift att bevaka det epidemiologiska läget i fråga om smittsamma sjukdomar bland människor och främja skyddet mot sådana sjukdomar.

Jordbruksverket är ansvarig myndighet för kontroll och bekämpande av smittsamma sjukdomar hos djur, samt för övervakning av det nationella sjukdomsläget.

Ingen av dessa instanser verkar ha uppmärksammat faran eller anser det inte politiskt korrekt att peka på risker med varg.

Referenser:

The Outdoorsman, Bulletins nummer 37 och 38 från december 2009 respektive januari 2010.

2001 WHO/OIE Manual on Echinococcosis in Humans and Animals:
a Public Health Problem of Global Concern

Will N. Graves: "Wolves in Russia" Chapter 5 Parasites and diseases of wolves